PAY INSTITUTE
For Education & Development

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان
PAY

را پۆرتی چاودێری بۆ هەڵبژاردنی
خولی پێنجەمی پەرلەمانی کوردستان

راپۆرتی یەکەم
دەنگدانی تایبەت

2018/9/28

*- ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشەپێدان (**PAY**) رێکخراوێکی ناحکومیی کوردستانییەو لە (2013/11/28) بەفەرمی لە فەرمانگەی رێکخراوە ناحکومیەکان تۆمار کراوە و لە کانونی یەکەمی ساڵی 2013ەوە دەستی بە چالاکیەکانی

www.payied.org

ناونیشان: سلێمانی – شەقامی سالم –تەلاری کوردستان مۆڵ

تەلەفۆن: 07701564576 - 07701465733 - 0096453320502

ئیمەیل: / payinstitute@gmail.com - sarwary74@yahoo.com

فەیسبوک: facebook.com/pay-institute

پێگەی ئەلکترۆنی: www.payied.org

مافی بڵاوکردنەوەی ئەم ڕاپۆرتە پارێزراوە بۆ ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردە و گەشەپێدان - 2017

ئینستتیوتی پەی لە 26 ی تشرینی دووەمی 2013 مۆڵەتی ژمارە (1406) لە فەرمانگەی ڕێکخراوە نا حکومییەکاندا وەرگرتووە

پێشەکی

هەڵبژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمانی کوردستان، کە بڕیار بوو ساڵێك لەمەوبەر ئەنجام بدرێت، ئەوەبوو دواخرا بۆ ئەیلولی ئەمساڵ، سەرباری کێشمەکێشی لایەنە سیاسیەکان لەسەر ئەنجامدان و ئەنجامنەدانی هەڵبژاردنەکە لەکاتی دیاریکراو و گرفتەکانی تۆماری دەنگدەران و خاوینی کۆمسیۆن لە هەنگاوەکانیدا و دەستوەردان لەکاروباریان و بوونی فشار لەسەریان و دەرکردنی هەندێك بڕیار و نانی هەندێك هەنگاو لەلایەن ئەنجومەنی کۆمسیارانەوە کە لەراستیدا نەدەبوو وابێت (ئەمانە شوێنیان لێرەدا نیە باسیان بکەین، دواتر لە راپۆرتێکی تێرو تەسەلدا لەسەر هەموویان دەدوێین). لەدواجاردا بڕیاری ئەنجامدانی هەڵبژاردن لەناو ئەو هەموو ململانێ و کێشمەکێشەدا چووە بواری جێبەجێکردنەوەو لەساتی خۆیدا ئەنجامدرا.

رۆژی 2018/9/28 دەنگدانی تایبەت ئەنجامدرا، لەم راپۆرتە کورتەدا سەرنج و تێبینی خۆمان دەخەینە روو، بۆ ئەوەی بتوانرێت سود لە خاڵە گەشەکان ببینرێت و زیاتر پەرەیان پێ بدرێت، هەموو توانایەکیش بخرێتە گەڕ کەموکوڕییەکان پڕ بکرێنەوەو ئامادەکاری باشتر بکرێت بۆ رۆژی دەنگدانی گشتی لە 2018/9/30 و رێگری لەو پێشێلکارییانەش بکرێت کە لەرۆژی دەنگدانی تایبەتدا کراون بۆ ئەوەی دووبارە نەبنەوە.

بەو هیوایەی رۆژی 2018/9/30 لەکەشێکی دیموکراسیدا هەڵبژاردنێکی سەرکەوتووی دوور لە ساختەکاری ئەنجام بدرێت و ببێتە مایەی ئەوەی نەخشەی سیاسیی هەرێم گۆڕانکاری بەسەردابێت بەو ئاقارەی کە پەرلەمانێکی تازەو حکومەتێکی کارا بێنەکایەوەو خەم و مەینەتیەکانی خەڵکی کوردستان بڕەوێتەوەو رزگاریان بێت لەو هەموو قەیرانەی تێی کەوتووین.

ئینستتیوتی پەی بۆ پەروەردەو گەشە پێدان

2018/9/29

پرۆسەی دەنگدانی تایبەت

بەپێی پەیرەوی ژمارە (9) ی ساڵی 2018 ی دەنگدان و لەیەك جیاكردنەوە و ژماردنی دەنگەكان، كە كۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسی بۆ هەڵبژاردنی خولی پێنجەمی پەرلەمانی كوردستانی دەركردووە، هاتووە:

"دەنگدانی تایبەت پرۆسەی دەنگدانی كارمەندانی هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ، زێرەڤانی هەرێم (پێشمەرگە) و سوپا، كارمەندانی نەخۆشخانەكان و بەندیخانەكان و بەندكراو حوكمدراوەكان، لە چەند بنكەیەكی تایبەت بە خۆیان ئەنجامدەدرێت ، كە كۆمسیۆن بە هاوئاهەنگی لەگەڵ وەزارەتە پەیوەندیدارەكان دەستنیشانیان دەكات، بە مەرجێ پێش (48) كاژێر لە وادەی دەستپێكردنی هەڵبژاردنەكان ئەنجامبدرێت".

بەڵام لە راستیدا لە مەیدانی پراكتیكدا رۆژی 2018/9/28 تەنها (هێزەكانی ئاسایشی ناوخۆ، زێرەڤانی هەرێم (پێشمەرگە) و سوپا) بەشداری دەنگدانیان كرد و (كارمەندانی نەخۆشخانەكان و بەندیخانەكان و بەندكراو حوكمدراوەكان) بەهۆی ئەوەی لیستی دەنگدانیان ئامادە نەكرابوو، هەرچەندە لە پەیرەوەكەشدا ناویان هاتبوو بەڵام بەشداریان پێنەكرا و بریارە رۆژی 2018/9/30 لەگەڵ دەنگدانی گشتیدا دەنگ بدەن.

بەپێی داتاكانی كۆمسیۆن، ژمارەی دەنگدەرانی تایبەت لە هەرچوار پارێزگای هەرێمدا بەم شێوەیە دابەش بوون:

هێمای پارێزگا	پارێزگا	ژمارەی بنكە	ژمارەی وێستگە	ژمارەی دەنگدەر
5	هەولێر	41	201	72.653
6	سلێمانی	37	172	62.220
4	دهۆك	20	92	33.421
7	هەڵەبجە	1	6	2.175
كۆی گشتی		99	471	170.469

بەڵام لە كاتی هەڵبژاردندا كە رۆژی 2018/9/28 ئەنجامدرا رێژەی بەشدار بوون بەم شێوەیە بوو:

ژ	پارێزگا	ژمارەی دەنگدەر	ژمارەی بەشداربوان	رێژەی سەدی
1	هەولێر	72.653	67.413	92.7%
2	سلێمانی	62.220	55.580	89.3%
3	دهۆك	33.421	31.294	93.6%
4	هەڵەبجە	2.175	2.027	93.1%
كۆی گشتی		170.469	156.314	91.69%

ئەم پرۆسەی دەنگدانە کە دوای ریفراندۆم یەکەم ئەزموونی کۆمسیۆنی باڵای سەربەخۆی هەڵبژاردن و راپرسییە لە هەرێمی کوردستاندا، چەند خاڵێکی سەرکەوتووی تیابوو، لەهەمان کاتدا لە کۆمەڵێك کەموکوڕیش بێبەش نەبوو، لەم راپۆرتەدا هەوڵ دەدەین وێڕای دەستخۆشی بۆ خاڵە باشەکان، خاڵە لاوازەکان و کەم و کوڕییەکان و پێشێلکارییەکانیش بخەینە بەرچاو، بەو مەبەستەی لە دەنگدانی گشتیدا لەبەرچاو بگیرێن، تا کەموکوڕییەکان راست بکرێنەوەو پێشێلکارییەکان رێگەیان لێبگیرێت.

یەکەم:

لایەنە ئەرێنییەکانی پرۆسەکە:

١- بنکەکانی دەنگدان لە کاتی خۆیدا (کاتژمێر ٨ی بەیانی) بە رووی دەنگدەراندا کرانەوە.

٢- وێڕای فشاری زۆر لەسەر کارمەندانی کۆمسیۆن، بەکارهێنانی مۆبایل بۆ وێنەگرتنی کارتەکانی دەنگدان لەلایەن دەنگدەرانەوە قەدەغەکرا.

٣- تا ئاستێکی زۆر باش بە شێوەیەکی گشتی پرۆسەکە بە ئارامی بەرێوەدەچوو.

٤- بەشێوەیەکی گشتی ئاسایشی بنکەکان باش دابینکرابوون.

٥- بەشێوەیەکی گشتی رێکاری کۆمسیۆن جێبەجێ دەکرا کە دەبوایە دەنگدەر بۆ دەنگدان بەڵگەنامەکانی (رەگەزنامەی شارستانی، پاسپۆرت، کارتی نیشتیمانی) پێ بێت، بەپێچەوانەوە رێگەی پێنەدەدرا دەنگبدات.

٦- کاتژمێر (٦)ی ئێوارە لە کاتی خۆیدا بنکەکانی دەنگدان داخران.

٧-لەنێو وێستگەو بنکەکانی دەنگداندا هیچ ساختەکارییەك بەدی نەدەکرا، بەڵام بۆ قۆناغی دواتر ناتوانین هیچ رایەك بدەین، چونکە پرۆسەکە هێشتا بەردەوامە و سەبارەت بە گواستنەوەی سندوقەکان و ناردنی ئەنجامەکان بۆ کۆمسیۆن و شێوازی راگەیاندنی ئەنجامەکان، لەکاتی خۆیدا تێبینی و سەرنجەکانمان رادەگەیەنین.

دووەم:

لایەنە نەرێنییەکانی پرۆسەکە:

یەک: پێشێلکاری قەوارەکان:

1- هەندێك لە کەناڵەکانی راگەیاندنی حزبەکان تا ئێوارەی رۆژی 9/28 لە بانگەشەی هەڵبـژاردن بـەردەوام بوون.

2- لەنزیك هەندێك لە بنکەکاندا ریکلامی قەوارەکان هەبوون .

3- لەهەندێك بنکەدا کارت و ژمارە و وێنەی کاندیدان بەسەر دەنگدەراندا دابەشدەکران.

4- هەندێك کاندید لەنزیك بنکەکانی دەنگدان و لەناو دەنگدەراندا بەردەوامبوون لەسەر بانگەشە.

5- لە نزیك هەندێك بنکەدا لەلایەن هەندێك بەرپرس و نوێنەری قەوارەکانەوە ناوی ئەو کەسانە دەنوسرا کـە دەنگیان دەدا.

6- هەندێك لە دەنگدەرە تایبەتەکان فشاریان خراوەتە سەر دوور لە خواستی خۆیان کە دەنگ بە کاندیـدی کۆتاکان بدەن.

دوو: پێشێلکاری هێزە ئەمنیەکان:

1- هەنـدێك بەرپرسـی پێشـمەرگە و ئەفسـەر و پلـەداران لەبنکەکانـدا بـوون و بـەجۆرێکی ناراسـتەوخۆ کاریگەرییان لەسەر دەنگدەران هەبوو کە دەنگ بە چ قەوارەیەك بدەن.

2- لەبازگەکانی (کۆیە، دێگەڵە، سماقووڵی، هەولێر) گرفت بۆهاتووچۆی ئەو دەنگدەرانە دروست دەکرا کە ناویان لە شارەکانی ترەوە هاتبوویەوە بۆ دەنگدان.

3- لە گەلێك بنکەی دەنگداندا رێگری لەکەناڵەکانی ڕاگەیاندن دەکرا و وەك پێویست رێگەیان پێنەدەدرا کـە رووماڵی پرۆسـەکە بکـەن. بـۆ نمونـە پـەیامنێرانی هەریـەك لـە دەزگاکـانی (KNN، NRT، K24 ، Speda، Westga News، G.kurdistan، Rudaw، Kurdistan Tv) لـە شـارەکانی هەولێر، سلێمانی، سۆران، کۆیە، رانیە، چوارقورنە، سیدەکان و سەیدسادق لەلایەن هێزە ئەمنیەکانەوە رێگرییان لێکراو پەلاماردران.

سێ: کەموکوڕییەکانی کۆمسیۆن:

1- هەندێك لە رێکار و بڕیارەکانی کۆمسیۆن درەنگ بە بەڕێوەبەری بکـەو وێسـتگەو کارمەنـدانی کۆمسـیۆن گەیشتن، بـۆ نمونـە وەك بڕیـاری تایبـەت بـە هەڵوەشـاندنەوەی بڕیـاری وێنـەگرتنی دەنگـدەران کـە لـە

ئێوارەی 2018/9/27 دەرچوو بوو وە راگەیاندنی رۆژنامەوانی قەدەغەکردنی بەکارهێنانی مۆبایل لەنێو وێستگەی دەنگداندا لەلایەن دەنگدەرانەوە کە 2018/9/28 دەرچوو بوو.

2- فەرمانبەرانی سەر سندوقەکانی دەنگدان وەك پێویست راهێنانیان پێ نەکرابوو و بەشێکیان نەشارەزابوون لە ئیشەکان. بەتایبەت ئەو کارمەندانەی لەسەر محاسەسەی حزبی دانرابوون .

3- لەهەندێك لەوێستگەکاندا رێگری لەو دەنگدەرانە نەدەکرا کە مۆبایلیان بەمەبەستی وێنەگرتن لەکاتی دەنگداندا بەکار دەهێنا.

4- کۆد و ژمارەی سەر سندوقەکان بە جۆرێك نوسرابوو کە زۆر بەئاسانی دەسڕانەوە .

5- کۆدی سەر قفڵەکان لەگەڵ کۆدی سەر سندوقەکان جیاوازبون، کە پێویست بوو هاوتابن.

6- ژمارەیەکی زۆر لە هێزەکانی ناوخۆ و پێشمەرگە ناویان بۆ دەنگدان نەگەڕابویەوە.

7- دەنگدەرانی تایبەت بەشێوەیەکی نارێك بەسەر بنکەکانی دەنگداندا لە شارو شارۆچکەکاندا دابەشکرابوون، ئەمەش دەبووە مایەی ئەوەی بەئاسانی ناوەکانی خۆیان نەدۆزنەوە.

8- لەهەندێ بنکەدا رێگە بەدەنگدەران دەدرا کە بەکۆپی ڕەگەزنامە دەنگ بدات.

9- لەهەندێ بنکەدا بەر لە کاتژمێر شەش کارتی دەنگدان تەواوبوو.

10- ئەژمارکردن و بڵاوکردنەوەی ئەنجامەکانی دەنگدانی تایبەت کاریگەری خراپی لەسەر پرۆسەی دەنگدانی گشتیدا هەیە.